

poetiske Billeder hentet fra Livet i de stille Alpedale og med Kærlighed — ofte ulykkelig Kærlighed som Emne. Digtene saavel som Eventyrene vidner om et Aandstrin, der ogsaa skal kunne træffes hos Thessaliens Bjergboer, hvor poetiske Vendinger og Metaforer ikke sjældent er naturligt Led i daglig Tale. Ogsaa Foraars- og Høstfesterne deltager Forf. i hos dette gamle Folk, der endnu bruger det gamle ariske Lykkesymbol, Svastika, Hagekorset, som Motiv i deres Tekstiler.

Bogen illustreres af Forf.s Folketypefotografier, af Billeder fra den „Sowkino“-Film, der blev optaget paa Rejsen, samt af nogle gode Landskabsbilleder, saaledes af den over 70 km lange Fedtschenkogletsjer. Foruden de sædvanlige Registre gør en Liste over de anvendte Fremmedord og -udtryk særdeles god Nytte i Rejsebøger af denne Art.

A x e l S c h o u.

- Landeskunde von Deutschland, udg. af Prof. N. Krebs, Berlin.
 Bind 2. Der Nordosten, af Bernhard Brandt. (15×23 cm, 148 S. 32 Kortskitser, 32 Billeder).
 Bind 3. Der Südwesten, af Norbert Krebs. (15×23 cm, 219 S. 35 Kortskitser, 32 Billeder). B. G. Teubner, Berlin-Leipzig 1931.

Denne ny „Landeskunde“, hvoraf der foreligger 2 af de planlagte 4 Bind, omfatter — i Modsætning til Brauns og Ules Værker — ikke alene Tyskland i dette Ords politiske Betydning, men medtager ogsaa de Omraader af fremmede Statslegemer, der henregnes til tysk Kulturomraade i dette Ords udvidede Betydning, f. Eks. Østerrig, Bøhmen og tysktalende Dele af Schweiz.

Stoffet behandles i en almindelig Del og i en detailleret Landskabsbeskrivelse. Den alm. Del omfatter c. $\frac{1}{3}$ af Sideantallet og giver i overskuelig Form et godt Overblik over Omraadets Tektonik, Geologi, Terrainformer, Klima, Hydrografi o. s. v. efter det almindelig benyttede „länderkundliche“ Skema. 67 Kortskitser i Teksten, udarbejdet til Værket paa Grundlag af Kortmateriale fra Specialundersøgelser, støtter Fremstillingen paa bedste Maade. At de (især i NO-Bindet) for de flestes Vedkommende er tegnet i samme Maalestok letter Anvendelsen ved indbyrdes Sammenligning meget; en Række Profiltegninger supplerer Teksten i de geologiske Afsnit.

I Skildringen af de enkelte Omraaders Anthropogeografi betones det bebyggelseshist. Stof. Naturforholdene beskrives med stadig Fremhæven af de Sider ved de geologiske, klimatiske og andre For-

hold, der spiller, eller har spillet, en Rolle som virkende Faktor for Bebyggelsens og Erhvervslivets Udvikling. Ikke mindst de geomorfologiske Beskrivelser er særdeles klare og — fristes man ofte til at sige — elegant formede med Anvendelse af den nyere Terminologi (Erosionsstadier, Reliefenergi o. l.). Man konstaterer Gang paa Gang i dette Værk de Fordele, den moderne Geomorfologis „erklærende Beschreibung“ byder paa frem for ældre landskabskildrende Metoder.

Ved Behandling af Fläminglandskabet f. Eks. giver Kortet Jordbundsforholdene: en veludviklet glacial Serie, Löss og tertiært Ler, og Fremstillingen betoner de typiske Forskelligheder paa Nord- og Sydsiden. Den nordlige Dels Sandjord, stærke Hældning mod Baruther „Urstromdalen“, de dybtnebskaarne Erosionsdale og det af disse Forhold betingede dybtliggende, kulturfjendtlige Grundvandspejl — den sydlige Dels lerede Overflade, svage Hældning og normale Overfladeafløb med højere Grundvandsstand, — altsammen Forhold, der har spillet en stor Rolle ved Landets Bebyggelse, hvilket bl. a. kan ses deraf, at saa vigtige Linier som Dialektgrænsen og Sydgrænsen for den nedersachsiske Hustype løber over Flämings Højdedrag. I en Mængde Enkeltforhold spiller disse Faktorer ind: Udbredelsen af Vind- og Vandmøller, Udviklingen af et særligt System af Høtransportveje fra de fugtige Egne N for til Nordflämings engløse Kommuner, o. s. v.

Saa følger en udførlig Redegørelse for Bebyggelsens Udviklingsgang. De slaviske Folk holdt sig til de fugtige Randzoner. Den lettere tilgængelige Syddel blev først tysk Kulturomraade, Udvidelse af Dyrkningsarealet til Højdedragets Løsterrain lykkedes (Flämingdörfer), det strandede derimod mange Steder ved Rydningerne i Skovene paa Sandjorden (Kirkeruiner, nedlagte Gaarde) og lykkedes først efter det 15. Aarh., organiseret af Godsbesiddere under andre Betingelser (Faareavl). Saa følger Skildringen af Nutidsforholdene: Agerbrugsegnene — gode Jorder (Havebrug, Sukkerroer), selvejende Bondebefolkning og Skovomraaderne — mest paa Diluvialsandet, Storgodser eller Statsdomæne, Tjæreudvinding og Savskæreri som Grundlag for Landsbydannelse.

Under Behandlingen af Byerne ledsages Skildringen i NO-Bindet af Brauns kartografiske Fremstilling af Byudviklingens Faser, der jo er som skabt for dette Værks Plan.

Erhvervsgeografiske Petitesser er gennemgaaende sat til Side af Hensyn til Metoden: en paa Analyse af Udviklingsgangen baseret forklarende, geografisk Beskrivelse af de aktuelle Bebyggelses- og Erhvervsforhold.

Hvor fyldig Behandlingen af de enkelte Omraader bliver afhænger selvfølgelig af Mængden og Værdien af det Kildemateriale, paa hvilket Fremstillingen bygger. De meget omfattende Litteraturlister, der slutter Bindene, giver et Begreb om det store Arbejde — ikke mindst af bebyggelsesgeografisk Art, der er gjort i Tyskland.

Det er en Selvfølge, at der i et Værk, der behandler et saa omfattende Stof, altid kan findes Enkeltheder, mod hvilke der kan rettes Kritik. Gdynia, der omtales i en Fodnote, skønt den, hvad Havnekapacitet angaar, maa tælles med blandt de store Østersøhavne (c. 8 km Kajlængde), siges at udelukke Danzigs Udviklingsmuligheder; Havneomsætningen i Danzig er dog fra 1912—30 steget fra 2,4 til 8,2 Mill. tons (Øk. & Pol. Nov. 31). Som disse Enkeltheder i Forbindelse med det polske Korridorsspørgsmaal bliver andre Detailler i Tilknytning til aktuelle Stridsspørgsmaal let noget farvet. I Alsace-Lorraine understreges det tyske Sprogs store Udbredelse, medens det ikke nævnes, at Sprog ikke altid er ækvivalent Udtryk for et bestemt Sindelag. Paa Signaturforklaringen til Kortet 2, Fig. 16, der viser Udbr. af de vigtigste Markafgrøder, savnes en Bemærkning om, at Rug. f. Eks. ikke er medtaget, til Prikkortet over Industriens Fordeling (2, Fig. 18) kunde en Oplysning om Priksignaturens kvantitative Værdi være ønskelig. Fig. 31, Bd. 2, skal give en Oversigt over den tyske Befolknings Fordeling i Østersøegnene, men er ifølge sin Signaturkonstruktion noget misvisende. Selvfølgelig skal et saadant Kort ikke være Grundlag for statistiske Undersøgelser, men ganske uvilkaarligt vil man faa det Indtryk, at de lige store Signaturer, Ringe (Tyskere) og + (Ester) svarer til lige store Indbyggerantal. Da der i Estland er tegnet 11 Ringe og 17 Krydser, faar man let det Indtryk, at Tyskerne udgør c. 40 % af Befolkningen, medens der i Virkeligheden er c. 1,6 %.

Det fotografiske Billedstof er et fortrinligt Udvalg af typiske Landskabsformer, Bebyggelsesmaader, Bytyper og i NO-Bindet tillige af Husformer. De fremtræder i første Klasses Reproduktioner paa indsatte Tavler.

Især i Bind 2 er Flyverbilleder meget anvendt, og det fremgaar af dette Bind klart, hvilken Nytte Luftfotografiet kan gøre som geografisk Illustrationsmateriale, idet det giver baade Synsindtrykket af Terrainet og de enkelte Elementers Udbredelsesforhold — altsaa en Kombination af det landskabelige og det kartografiske; Havnebillederne fra Cosel og Mannheim (2, Fig. 8 og 3, Fig. 10) giver saaledes, foruden hvad et alm. Billede giver, den for Flodhavnen ejendommelige Ordning af Bassinerne, ligesom Fotografierne fra Industriegnene

(2, Fig. 7 og 13) viser alle de integrerende Dele af Industrilandskabet, Fabrikkerne, Slaggehobene, Sporarealerne, Arbejderboligerne i deres indbyrdes Beliggenhed. Ligeftremt ideelt er Luftfotografiet til Gengivelse af Landsbyformer.

Luftbilledets Overlegenhed til Demonstration af Byplan ses tydeligt ved Sammenligning af et af Flyverbillederne med Billedet af Bern (3, Fig. 26), der ikke er taget fra Luften, og hvorpaa man kun, naar man er lokalkendt, uden Forklaring ser den gamle Bykerne paa en Halvø mellem Aareflodens dybtnedskaarne Mæandre, forbundet med de nyere Bydele ved dristige Brokonstruktioner. Luftbilledet viser umiddelbart den Slags Beliggenhedsforhold.

„Landeskunde von Deutschland“ er — bedømt efter de foreliggende Bind — et fornøjeligt Værk, fortrinligt til Orientering og med mange befrugtende Oplysninger; ved sin klare Form og sit gode Billed- og Kortstof ogsaa tilgængeligt for videre Kredse.

A x e l S c h o u.

Fritz Klute: Handbuch der Geographischen Wissenschaft. (4°, 23×30 cm). Akademische Verlagsgesellschaft Athenaion. M. B. H. Wildpark-Potsdam. I Hefter. Pris 2,60 Guldmark pr. Hefte.

Denne geografiske Haandbog er et Værk, der allerede ved sin Størrelse og smukke Udførelse virker imponerende paa Læseren; men man behøver ikke at læse ret mange Sider heri, før man er klar over, at det ikke alene er Værkets Ydre, men ogsaa dets Indhold, der vil anvise det en Plads blandt de største og bedste naturvidenskabelige Værker. Udgiveren, Professor Fritz Klute, har skaffet sig en stor Række Medarbejdere blandt dygtige, fortrinsvis tyske, Geografer og garanterer saaledes for, at alle Omraader indenfor Geografien bliver behandlet af de bedste Specialister.

Teksten er ikke tung som en Lærebogstekst, men underholdende og let, saaledes at den i Forbindelse med Billedmaterialet til Stadighed giver Læseren et levende Billede af de behandlede Egne; og hele Værket er anlagt med det Formaal for Øje, at saavel Lægmand som Fagmand kan læse det med Fornøjelse og Udbytte.

Udgivelsen af Værket foregaar i Hefter, hvert paa 2 Ark og saadan, at der samtidig arbejdes paa flere Verdensdele, og der udkommer 2—3 Hefter om Maaneden. Foreløbig er der kommet 20 Hefter, hvoraf 4 Afrikahefter, 8 Australien- og 8 Sydamerikahefter. Efter Planen vil Regionalgeografien komme til at omfatte c. 140 Hefter og den almindelige Geografi c. 30, saa hele Værket bliver paa ca. 5500 Sider.